

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยฉบับ พ.ศ. 2529 กับสภาพที่เป็นจริงของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ปฏิบัติงาน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

ในการศึกษาคั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภูมิหลังของเกณฑ์ด้านผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดในมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529 ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ (2) ศึกษาสภาพที่เป็นจริงของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานฯ และ (3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าฝ่ายที่มีต่อเกณฑ์ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดในมาตรฐานฯ และหาให้ทราบถึงแนวโน้มความต้องการตำแหน่งต่างๆ ของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ ภายในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นับตั้งแต่ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าฝ่าย/งาน/หน่วย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ พนักงาน และนักกายภาพโรง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งมี 3 ชุด คือ แบบสอบถามสำหรับเลขานุการห้องสมุด แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารห้องสมุด และแบบสอบถามสำหรับผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าฝ่าย/งาน/หน่วย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าอัตราส่วน ค่าร้อยละ และการทดสอบที

ผลการวิจัยมีดังนี้

(1) ผลการเปรียบเทียบระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับมาตรฐานทั่วไป พบว่า ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานฯ มีจำนวนเกินครึ่งหนึ่ง ส่วนผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าฝ่ายที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานฯ มีจำนวนค่อนข้างสูง และพบว่าบุคลากรห้องสมุดแทบทุกกลุ่มได้รับการเพิ่มพูนความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด ส่วนเกณฑ์มาตรฐานฯ ที่กำหนดเกี่ยวกับการคัดเลือกบรรจุแต่งตั้งนั้น ในสภาพที่เป็นจริงพบว่า ห้องสมุดไม่สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานฯ ได้ เนื่องจากขัดแย้งกับกฎทบวงมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้ใช้วิธีการคัดเลือกบรรจุแต่งตั้งเฉพาะผู้ปฏิบัติงานในสายการสอนวิจัย และให้บริการทางวิชาการ

และสาขาวิชาที่ขาดแคลนเท่านั้น

(2) ผลการเปรียบเทียบระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับมาตรฐานเชิงปริมาณ พบว่า

(ก) การกำหนด ฝ่าย/งาน ต่างๆ ของห้องสมุดทุกแห่งไม่เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด กล่าวคือ งานพื้นฐานของห้องสมุด เช่น งานทัศนศึกษาพยาบาลห้องสมุด งานวิเคราะห์พยาบาลห้องสมุด งานยืมคืน งานวารสาร และงานโสตทัศนฯ เป็นงานที่ห้องสมุดส่วนใหญ่มีการกำหนด ฝ่าย/งาน ขึ้นรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ และมีขอบเขตในการดำเนินงาน และการเรียก ฝ่าย/งาน แยกต่างกันอย่างออกไป ส่วนงานเอกสารและสิ่งพิมพ์รัฐบาล งานระบบงานคอมพิวเตอร์ งานบริการพิเศษ และงานเผยแพร่วิชาการและประชาสัมพันธ์ ห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนด ฝ่าย/งาน ขึ้นรับผิดชอบงานเหล่านี้อย่างเป็นทางการ แต่มอบหมายให้มีการดำเนินงานภายใต้ ฝ่าย/งาน อื่นๆ แยกต่างกันอย่างออกไป

(ข) การกำหนดจำนวนผู้ปฏิบัติงานกับปริมาณงาน ปรากฏว่า เกณฑ์ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่สามารถบรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานฯ คือ อัตราส่วนของบรรณารักษ์ (จัดซื้อ) ต่อจำนวนหนังสือ พนักงานซ่อมหนังสือต่อจำนวนหนังสือ และเจ้าหน้าที่ตรวจสอบทางเข้า-ออกกับจำนวนชั่วโมงที่ห้องสมุดเปิดบริการ

(ค) การกำหนดอัตราส่วนของผู้ปฏิบัติงานระดับวิชาชีพ กับผู้ปฏิบัติงานระดับเจ้าหน้าที่ ปรากฏว่า เกณฑ์ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่สามารถบรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานฯ คือ อัตราส่วนของบรรณารักษ์ต่อเจ้าหน้าที่ในงานบริการอ้างอิงให้คำปรึกษา และช่วยค้นคว้างานยืมระหว่างห้องสมุด

(3) ในด้านความคิดเห็นของผู้บริหารห้องสมุด และผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าฝ่ายที่มีต่อเกณฑ์ค่าผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดตามมาตรฐาน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529 พบว่า บุคคลทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวมีความคิดเห็นต่อเกณฑ์มาตรฐานฯ ว่าอยู่ในระดับเหมาะสม

ส่วนแนวโน้มความต้องการค่าแห่งผู้ปฏิบัติงานต่างๆ พบว่า ห้องสมุดมีความต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ และผู้ที่มีความสามารถเฉพาะวิชา (Specialist) มากขึ้น